

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İLE NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ÖĞRENCİLERDE DUYARLI SEVGİ, SOSYAL GÜVEN VE MEMNUNİYET^{1,2}

Geliş Tarihi (Received Date) 25.08.2018
Kabul Tarihi (Accepted Date) 17.12.2018

Adnan ÖZBEY³
Hakan SARIÇAM⁴

Özet

Bu çalışmada, üstün yetenekli ve normal öğrencilerin duyarlı sevgi ve sosyal güven düzeylerinde bir karşılaştırma yapılmıştır. Ayrıca üstün yetenekli öğrencilerde duyarlı sevgi ile sosyal güven ve memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada veri toplamak amacıyla Balıkesir ve Manisa illerinde uygun örnekleme ile seçilmiş 200 normal öğrenci ve 200 üstün yetenekli BİLSEM öğrencisinden faydalanılmıştır. Normal öğrencilerin 102'si kız, 98'i erkektir. Üstün yetenekli öğrencilerin 108'i kız, 92'si erkektir. Öğrencilerin duyarlı sevgi ile sosyal güven ve memnuniyet düzeylerini belirlemek için Duyarlı Sevgi Ölçeği ile Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Ölçeği kullanılmıştır. Sonuç olarak, üstün yetenekli öğrencilerin duyarlı sevgi ve sosyal güven düzeylerinin normal akranlarından daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Sosyal güven ve memnuniyet düzeyindeki bu farklılığın duyarlı sevgi düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Anahtar kelimeler: duyarlı sevgi, sosyal güven ve memnuniyet, üstün zekâlı/yetenekli öğrenciler

COMPASSIONATE LOVE, SOCIAL SAFENESS AND PLEASURE IN GIFTED STUDENTS AND NORMAL STUDENTS

Abstract

In the current study, a collation was made between gifted students and their normal peers in terms of their compassionate love and social safeness levels. Also, the relationship between compassionate love and social safeness in highly gifted students was examined. In the study, relational search model was used. 8th grade normal students (N=200) from Balıkesir and Manisa (Turkey) and highly gifted students (N=200) of BILSEM were selected with convenience sampling to gather data. 102 normal students (51%) were female, while 98 were male (49%). 108 gifted students were female (54%) and 92 gifted students were male (46%). In this survey, Compassionate Love Scale and, Social Safeness and Pleasure Scale were applied in order to define the compassionate love, social safeness and, pleasure levels of the students. In conclusion, the highly gifted students were observed to have higher levels of social safeness and compassionate love compared to their normal peers. The reason for this difference between social safeness and pleasure levels can be explained by the students' higher compassionate love levels.

Keywords: compassionate love, social safeness and pleasure, gifted /talented students

1. GİRİŞ

Değişim hızının önceki asırlara göre inanılmaz seviyeye ulaştığı, sosyal yaşamın giderek zorlaşp karmaşık bir hal aldığı günümüzde insanlar, birbirleriyle iletişim kurmaya, birbirlerini tanımaya ve anlamaya tüm zamanlara kıyasla daha çok ihtiyaç hissetmektedir. Toplumsal huzur ve barışın kurulması, kişinin kendisi ve çevresiyle barışık olması, insanlara ve olaylara duyarlı, önyargısız ve hoşgörülle yaklaşabilmesi, olayları diğer insanların açısından değerlendirebilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda duyarlılık, sevgi, hoşgörü, affetme, merhamet gibi duyguların toplumca benimsenmesi ve yayılması çok önemlidir (Özbey ve Sarıçam, 2016).

Alanyazında merhamet olarak da bilinen duyarlılık (compassion), insanlara merhamet hisleriyle yaklaşmayı ve yardım etmeyi gerektiren duygusal bir tepkidir (Akdeniz ve Deniz, 2016; Goetz, Keltner ve Simon-Thomas, 2010). İnsana iç huzuru veren, zihinsel karışıklığı gideren ve insani duygusal yıkımlardan koruyan bir güç olarak kabul edilmektedir. Duyarlılık, insandaki sevgi ve merhamet içeren düşünceleri, bireyin kendi mutluluk ve refahını desteklerken diğer yandan kötülük,

1 Bu çalışma ilk yazarın ikinci yazar danışmanlığında yürüttüğü doktora tezinden üretilmiştir.

2 Bu çalışma 12-14 Mayıs'ta Konya'da gerçekleştirilen 14th International JTEFS/BCC Conference Sustainable Development, Culture, Education başlıklı konferansta sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

³ Dr., New Jersey, USA, adnanozbey@hotmail.com

⁴ Dr. Öğr. Üyesi, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kütahya, hakan.saricam@dpu.edu.tr

kıskançlık gibi duyguların zihinde yer bulmasının da önüne geçmektedir (Makransky, 2012). Yakın çevreye, dostlara, ihtiyaç sahiplerine, yabancılara, çocuklara karşı gösterilen duyarlılık, insanı yücelttiği gibi aynı zamanda insan ruhuna incelik de kazandırmaktadır (Post, 2010). Kavramı kuramsal olarak inceleyen Neff (2003) ve Pommier (2011) duyarlılığın: Sevecenlik, umursamazlık, paylaşımların bilincinde olma, bağlantısızlık, bilinçli farkındalık ve ilişki kesme olmak üzere altı bileşenden, Gilbert (2005; 2010) motivasyon, hassasiyet, sempati, tahammül, empati, kınamamak ve yargılamamak olmak üzere yedi bileşenden oluştuğunu aktarmışlardır. Demirci Seyrek, Erganlı ve Tunç (2016) ise duyarlılığın merhamet, anlayış, duygudaşlık ve insaniyet şeklinde dört alt boyutunun olduğunu belirlemişlerdir.

Duyarlılık, insanın yaşamını anlamlı hale getirmektedir. Çünkü insan, mükemmel yaratılmış, birçok zenginliğe sahip çok değerli bir varlıktır. Bunu derinlemesine kavrayan birey, başkalarının yararını göz önünde bulunduran bilinçli bir yaşamı benimsemektedir (Rinpoche, 2006). Böylece kişi, bütün insanlara kalbini sınırsızca açmakta, sevgisini herkesle paylaşmaktadır. Hatta duyarlılık ile gerçekleşen duygu paylaşımı, insanlar arasındaki sınırları kaldırmakta, bireyin kendini diğerlerinde üstün görmesinin önüne geçmektedir (Bodian, 2006).

- Duyarlılık gibi sevgi de bireysel ve toplumsal huzura, çevreyle uyumlu ilişki kurulmasına hizmet eden duygulardandır. Hatfield, Rapson ve Martel'e (2007) göre sevgi, doğumdan ölüme kadar devam eden önemli bir insani özelliktir. Sevgi, insanın kendi bireyselliğini ve bütünlüğünü koruyarak diğer bireylerle gerçekleştirdiği birlikteliklerdir. Sevgi, insanın yalnızlık ve ayrılık duygusundan kurtulmasına yardımcı olan ve kendisi olarak kalmasına imkân tanıyan güçlü bir duygudur (Fromm, 2004).

Sevgi ve duyarlılık kavramları, her çağda önemli olmakla birlikte teknolojinin yıkıcı etkilerini en çok yaşayan gelişmiş toplumlarda bu yapılar çok kritik rollere sahiptir (Fehr ve Fischbacher, 2004; Weng ve diğ., 2013). Bu yapıları içeren davranışlar, toplumsal bütünlüğün sağlanmasına, korunmaya ihtiyaç duyan insanların mutluluğuna katkıda bulunmaktadır. Sevgi ve duyarlılık ile insan, diğer canlılardan ayrılmakta, erdemli davranış sergilemekte ve etik ilkelere göre yaşamaktadır (Bodhi, 2005). Sevgi ile duyarlılığı içeren ve bütün insanlığa sunulan bir sevgi türü de duyarlı sevgidir (Özbey ve Sarıçam, 2016).

Duyarlı sevgi, kendi yakınlarına hissedildiği gibi başkalarına da hissedilen, topluma hatta tüm insanlığın iyiliğine destek sağlayabilecek bir sevgi türüdür (Post, Underwood, Schloss & Hurlbut, 2002). Bütün insanlara karşı bir tutum olarak adlandırılan duyarlı sevgi, aynı zamanda bilinçli bir duygudur. Diğer insanları anlamayı, destek olup yardım etmeyi, şefkati ve insanlar için endişe içeren davranışları kapsamaktadır (Sprecher & Fehr, 2005). Nitekim Giesbrecht (2009), Omoto, Malsch ve Baraza (2009), Smith (2009) duyarlı sevginin, gönüllü olarak bütün bireylere ilgi duymayı ve insanlığa hizmet etmeyi esas aldığı ifade etmiştir.

Duyarlı sevgi, diğer insanların iyiliği üzerine yoğunlaşan özel bir sevgidir. Bu sevgi insanlar tarafından o kadar benimsenir ki adeta insanın benliğiyle bütünleşmektedir. Hatta başkalarına duyuldukça tükenmek bir yana çoğaldığını söylemek mümkündür. Aynı zamanda duyarlı sevgi, kesintisiz olma gibi bir niteliğe de sahiptir (Underwood, 2009). Duyarlı sevgi; diğergamlık, empati, şefkat, ilgi gibi kavramlarla benzer yönere sahip olsa da farklı bir kavramdır. Bu farklılıklara bakıldığında örneğin diğergamlık, alışkanlık ya da zorunluluktan dolayı olabilmektedir. İnsanlara karşı ilgi, şefkat, merhamet hisleri duyulabilir ya da herhangi bir durumdan dolayı zorda kalan bir insana acıma duygusuyla yönelme olabilir. Ancak bu durum her zaman birebir ilgilenmeyle neticelenmeyebilir. Hâlbuki duyarlı sevgi, bütün insanlara duyulmayı ve insanlarla birebir ilgilenmeyi gerektirmektedir (Underwood, 2002).

Toplumsal bütünlüğü sağlayan önemli unsurlardan bir diğeri güven duygusudur. Güven, toplumsal hayatta bireyler arasındaki ilişkileri sağlamlaştırdığından, sosyal hayatın bütün katmanları için önem arz etmektedir (Gibbons, 2004). Sarıçam (2016) kendisini sosyal olarak güvende hissetme duygusunun bebeklik döneminde temellerinin atıldığını ve ilerleyen dönemlerde şekillendiğini; hatta sosyal güven ve memnuniyet duygusunun iş ve akademik hayatı etkilediğini vurgulamıştır. Sosyal güven; huzur, güven ve sıcak ilişkilerin yerleşmiş olduğu toplumlarda yaşayan bireylerin, ait olma ve toplumun fertleri tarafından kabul görme duygusuyla deneyimlediği sonuçtur (Gilbert, McEwan,

Mitra, Richter, Franks ve Mills, 2009). Sosyal güven duygusunu yaşayan insanlar yapıcı düşünmekte, sorunlarla daha iyi mücadele etmekte ve topluma karşı daha duyarlı davranmaktadır (Gilbert, 2005).

Sosyal güvenin, yaşam memnuniyeti/mutluluk ve insan sağlığı üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (Özcan ve Zeren, 2013). Yaşam memnuniyeti daha çok bireyin refahı ile ilgili bir durum veya bireyin kendi seçtiği ölçütlere göre yaşamının niteliği hakkındaki genel değerlendirmesi olarak kabul edilmektedir (Dost, 2007). Kula ve Çakar (2015) yaşam doyumunun sadece belli bir alandaki doyumuna ilişkin değerlendirme olmadığını, bireyin genel olarak tüm yaşamını kapsayan fiziksel ve sosyal boyutlardaki beklenti, ihtiyaç ve isteklerinin karşılanmasına ilişkin bütün durumları içerdiğini bildirmiştir.

Duyarlılık, sevgi, hoşgörü, affetme, merhamet gibi duyguları yoğun şekilde taşıyan önemli bir kesim de üstün yetenekli öğrencilerdir. Üstün yetenek, bir yetenek alanındaki dağılımın üst ucunda bulunan, diğer bireylerle kıyaslandığında yüksek düzeydeki üretim ve performans olarak tanımlanır (Subotnik, Olszewski-Kubilius & Worrell, 2011). Üstün yetenekli öğrenciler genellikle bir veya birden fazla alanda olağandışı bir yeteneğe sahiptir. Genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, yaratıcı veya üretken düşünce, liderlik yeteneği, güzel sanatlarda yetenek, psikomotor yetenek üstün yetenek alanları olarak kabul edilmektedir (George & Shari, 2012).

Üstün yetenekli çocuklar için ifade edilen birçok karakteristik özellik vardır; ancak hassasiyet, mükemmeliyetçilik, yoğunluk ve içe dönüklük; gelişimsel, psikolojik ve sosyal yönü olan özelliklerdir (Silverman, 1994). Bazı kişisel ve çevresel faktörlerin, normal öğrenciler üzerinde etkisi olmazken üstün yetenekli öğrencilerde sosyo-duygusal sorunlara neden olduğu da bilinmektedir (Gross, 1999). Bununla birlikte ilgili alandaki birçok araştırmacıya göre koşullar (aile, okul ve arkadaş) elverişli olduğunda üstün yetenekli bireyler, akranlarına oranla sosyal ve duygusal açıdan çok büyük gelişim göstermektedir (Gallagher, 2003; Özbey, 2016).

1.1. Araştırmanın önemi ve amacı

Duyarlı sevgi ile sosyal güven ve memnuniyet, şüphesiz toplumun bütün kesimleri için önemlidir. Ancak sahip oldukları potansiyel ve topluma sağlayacakları fayda ile üstün yetenekli öğrenciler adına ayrı bir önem arz etmektedir. Çünkü üstün yetenekli öğrencilerin hem bireye ve topluma hem de diğer canlılara karşı aşırı duyarlılık taşıdıkları bilinmektedir. Diğer bir anlatım ile nitelikli üstün yetenekli öğrencilerde duyarlılık evrensel niteliklere sahiptir (Özbey, 2016). Nitekim Silverman'ın (1994) bildirdiğine göre üst düzeyde duyarlılık, üstün yetenekli öğrencilerin önemli bir özelliğidir. Üstün yetenekli çocuklar dünyayı ilgilendiren problemlere ve diğer insanların duygularına karşı yoğun ilgi duymakta ve normalin üstünde merhamet duygusu taşımaktadır. Üstün yetenekli öğrenciler, duygularını yoğun ve derin bir şekilde yaşamaktadır. Başkaları için endişelenme, yüksek sağduyu, haksızlık, adaletsizlik ve ikiyüzlülük karşısında hassasiyet, empati, sorumluluk ve güvenilirlik duygusu ile kendi kendini sorgulama yönleri oldukça gelişmiştir (Dabrowski, 1979; 1994).

Üstün yetenekli bireyler, çok güçlü duygulara sahiptir ve duyguları yoğun şekilde yaşamaktadırlar (Clark, 2002). Normal bireylerden duygusal yönden daha hassas ve daha duyarlı olan üstün yetenekliler (Dabrowski, 1972; Gallagher, 1985; Piechowski ve Colangelo, 1984; Roeper, 1982); sahip oldukları merhamet ve başkalarının iyiliğini düşünme duygusuyla doğanın tahrip edilmesi, canlıların yok edilmesi, insanların haksızlığa uğraması, çevrenin kirletilmesi, savaş ve şiddet gibi durumlara daha yüksek düzeyde tepki göstermektedirler (Özbey ve Sarıçam, 2016). Üstün yeteneklilerin sahip olduğu bu aşırı duyarlılık hali doğru anlaşılmalıdır. Aksi halde duyarsız ortamlarda bulunmaları ve anlaşılama durumunda üstün yetenekli bireylerin duygusal yönden çok etkilenmeleri ve duygularının körelmesi muhtemeldir (Lovecky, 1997; Loye, 1990; Roeper, 1990).

Bilişsel, duyuşsal, akademik hatta fiziksel gelişmeleri akranlarından daha hızlı olan üstün yetenekliler, bundan dolayı çevreleri ile uyum sorunu yaşamaktadırlar. Neihart, Reis, Robinson ve Moon (2002) üstün yetenekli öğrencilerin en az normal gelişim gösteren bireyler kadar uyum sağlayabileceklerini ifade etmiştir. Ancak bu, üstün yetenekli bireylerin yeteneklerini geliştirmelerini sağlayan faktörlerin bir araya gelmesi ile gerçekleşmektedir. Üstün yetenekli bireylerin sosyal uyumları sağlayacak şartların sağlanamaması, üstün yeteneklilerin sahip oldukları yüksek potansiyelin erimesine neden olduğu gibi sosyal ve duygusal yönden sorun yaşamalarına da yol açmaktadır

(Robinson, 2002; Sarıçam ve Çetinkaya, 2017). Bu çalışma, konuyla ilgili henüz kayda değer metodlu bir bilimsel araştırmanın yapılmadığı gözlenen Türkiye’de, üstün yetenekli öğrenciler için tasarlanacak özel eğitim programlarının üstün yetenekli bireylerin sosyal ve duygusal özellikleri yönüyle daha etkin ve verimli şekilde düzenlenmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Fakat yapılan bu çalışma, normal gelişim gösteren öğrencilerin ihtiyaçlarını göz ardı etme ya da onların eksikliğini vurgulama değil; üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin psiko-sosyal ihtiyaçlarını tespit etme gayesini taşımaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı üstün yetenekli çocuklar ile normal akranları arasında duyarlı sevgi ile sosyal güven ve memnuniyet düzeylerini karşılaştırmaktır. Çalışmanın alt amacı ise üstün yetenekli çocuklarda duyarlı sevgi ile sosyal güven ve memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçlara ulaşmak için aşağıdaki hipotezler iddia edilmiştir.

H₁ Üstün yetenekli öğrencilerin duyarlı sevgi düzeyi normal öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

H₂ Üstün yetenekli öğrencilerde sosyal güven ve memnuniyet düzeyi istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde normal öğrencilere göre daha yüksektir.

H₃ Üstün yetenekli öğrencilerde duyarlı sevgi ile sosyal güven ve memnuniyet istatistiksel olarak ilişkili çıkacaktır.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkiyel taramalar yapılabilir (Karasar, 2008). İlişkiyel tarama modeli, iki ve daha çok değişken arasındaki ilişkiyi yani değişkenlerin birbirini etkileyip etkilemediğini, etkinin derecesini belirlemeyi sağlayan araştırma modelidir (Büyüköztürk ve diğ. 2015). Bu çalışmada üstün yetenekli ve normal öğrencilerde duyarlı sevgi ile sosyal güven ve memnuniyet düzeyleri karşılaştırılmış; üstün yetenekli öğrencilerin sosyal güven ve memnuniyet düzeyinin yüksek olmasında duyarlı sevgi düzeyinin yüksek olmasının etkili olup olmadığı test edilmiştir.

2.1. Çalışma grubu

Veri toplamak için uygun örnekleme tercih edilmiştir. Bu yöntemle Balıkesir Mehmetçik Ortaokulu (56 kız ve 53 erkek) ve Manisa Ali Rıza Çevik Ortaokulu’nda (46 kız ve 45 erkek) 8. sınıfta okuyan 200 normal öğrenci ile aynı illerde BİLSEM’e devam eden 8. sınıf 200 üstün yetenekli öğrenciden yardım alınmıştır. Normal öğrencilerin 102’i kız, 98’i erkektir. Üstün öğrencilerin ise 108’i kız, 92’si erkektir.

2.2. Veri toplama araçları

2.2.1. Duyarlı Sevgi Ölçeği (Compassionate Love For Humanity Scale): Sprecher ve Fehr (2005) tarafından geliştirilen ölçek, 21 maddeden oluşan (Ör: “Yaşamıma en çok anlam katan işlerden biri, ihtiyacı olduğunda yaşamımdaki herkese yardım etmektir”, “İhtiyacı olan insanlara karşı çoğu kez duyarlı duygulara sahibimdir”) 7’li likert tipi ölçektir [(1) Benim için hiç doğru değil-(7) Benim için tamamen doğru]. Akın ve Eker tarafından (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin yapı geçerliği için yapılan DFA’da Ki-kare değerinin ($\chi^2=577.16$, N=356, sd=181, p=0.0000) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise RMSEA=.079, NFI=.94, CFI=.96, RFI=.93 ve SRMR=.063 olarak bulunmuştur. Bu uyum indeksi değerleri tek boyutlu duyarlı sevgi modelinin iyi uyum verdiğini göstermektedir. Maddelerin faktör yükleri .41 ile .78 arasında sıralanmaktadır. Duyarlı Sevgi Ölçeğinin güvenirlik analizlerinde iç tutarlılık Cronbach α güvenirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin madde-test korelasyonlarının ise .28 ile .70 arasında sıralandığı görülmüştür. Bu çalışmada Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .94 olarak hesaplanmıştır.

2.2.2. Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Ölçeği (SGHMÖ - Psychometric properties of Social Safeness and Pleasure Scale): Bireyin sosyal dünyasını güvenli, sıcak ve sakinleştirici olarak algılayıp algılamadıklarını yordamak amacıyla Gilbert ve diğerleri (2009), sosyal güvende hissetme ve memnuniyet kavramını öne sürmüş ve SGHMÖ’yi geliştirmişlerdir. 11 maddeden oluşan bu ölçme

aracı 5'li Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir ("0" Hiçbir zaman- "4" Her zaman). Ölçekte bir işinin alabileceği puanlar 0 ile 44 arasında sıralanmaktadır. Ölçeğin Türk kültürüne adaptasyonu Akın, Uysal ve Çitemel (2013) tarafından gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde 11 maddeden oluşan tek boyutlu modelin iyi uyum verdiği görülmüştür ($\chi^2=71.82$, $sd=40$, $p=0.00149$, $RMSEA=.048$, $NFI=.96$, $CFI=.98$, $IFI=.98$, $RFI=.95$, $GFI=.96$, $SRMR=.042$). Ölçeğin faktör yükleri .41 ile .74, madde toplam korelasyon katsayıları ise .34 ile .61 arasında sıralanmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır.

2.2.3. İşlem

Araştırmanın yapılması için öncelikle gerekli resmi izinler (SAYI:27250534/605/4303141) alınmıştır. Ölçeklerin uygulanması için hem BİLSEM'ler hem de normal okullarla resmi yazışmalar yapıldıktan sonra okullara tek tek gidilmiş ve kurum müdürlerinin verdiği randevu saatlerinde formlar araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Uygulamalar yapılmadan önce öğrencilere çalışmanın amacı anlatılmış ve uygulama sonucunda hediyeler verilmiştir. 40 dakikalık uygulamadan sonra formlar toplanmış ve veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Değişkenler arası farklılıkları tespit etmek için normal dağılım gösteren verilere Bağımsız Örneklem t Testi ve değişkenler arası ilişkileri saptamak için Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi kullanılmıştır. Test önem düzeyi güven aralığı % 99 ($p<.01$) alınmıştır.

3. BULGULAR

Üstün yetenekli öğrencilerin duyarlı sevgi düzeyleri ile normal öğrencilerin duyarlı sevgi düzeylerini karşılaştırmadan önce verilerin normal dağılımına ilişkin testler yapılmış ve özet değerler Tablo 1'de gösterilmiştir.

3.1.Tablo 1. Duyarlı Sevgi Ölçeği İçin Özet Değerler

Öğrenci	N	Min	Maks	Ortalama (Ss)	Medyan	Mod	Çarpıklık (S.Hata)	Basıklık (S.Hata)
Normal	200	35	147	98.18 (22.88)	99	90	-.14 (.09)	-.47 (.17)
ÜY	200	32	147	101.10 (21.80)	102	118	-.17 (.09)	-.42(.18)

Tablo 1'de görüldüğü üzere, duyarlı sevgi değişkeni 32 ile 147 arasında değişen bir dağılıma sahip olup, normal çocuklarda ortalama 98.18 iken üstün yetenekli çocuklarda ortalama duyarlı sevgi değeri 101.1'dir. Her iki grubun da basıklık ve çarpıklık katsayıları düşük olup, standart hata ile birlikte değerlendirildiğinde önemli bir normallik problemi olmadığı görülmektedir. Bundan dolayı üstün yetenekli öğrencilerin duyarlı sevgi düzeyleri ile normal öğrencilerin duyarlı sevgi düzeylerini karşılaştırmak için parametrik testlerden bağımsız örneklem t testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

3.2.Tablo 2. Üstün Yetenekli ve Normal Öğrencilerin Duyarlı Sevgi Düzeylerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T Testi Değerleri

Öğrenci	N	Ort.	Ss	t	p
Normal	200	98.18	22.88	4.77	.000
Üstün Yetenekliler	200	101.12	21.80		

* $p<.01$

Tablo 2 incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin duyarlı sevgi puan ortalamaları ($\bar{X}=101.12$) normal öğrencilerin duyarlı sevgi puan ortalamalarından ($\bar{X}=98.18$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($t=4.77$, $p<.00$). Bir başka ifade ile üstün yetenekli öğrenciler daha duyarlıdır denilebilir.

Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal güven ve memnuniyet düzeyleri ile normal öğrencilerin sosyal güven ve memnuniyet düzeylerini karşılaştırmadan önce verilerin normal dağılımına ilişkin testler yapılmış ve özet değerler Tablo 3'te gösterilmiştir.

3.3.Tablo 3. Sosyal Güven ve Memnuniyet Ölçeği Özet Değerler

Öğrenci	N	Min	Maks	Ortalama (Ss)	Medyan	Mod	Çarpıklık (S.Hata)	Basıklık (S.Hata)
Normal	200	10	44	29.35 (7.89)	29	32	-.21 (.09)	-.642 (.17)
ÜY	200	13	44	32.55 (7.3)	33	33	-.42 (.09)	-.545(.18)

Tablo 3'te görüldüğü üzere, sosyal güven ve memnuniyet indeksinin 10 ile 44 arasında değişen değerler aldığı, basıklık ve çarpıklık açısından her iki grupta da hafif negatif çarpıklık olduğu fakat bu çarpıklık ve basıklığın standart hata puanları da göz önüne alındığında parametrik testler için kabul edilebilir sınırlarda olduğu (George & Mallery, 2010) gözükmemektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal güven ve memnuniyet düzeyleri ile normal öğrencilerin sosyal güven ve memnuniyet düzeylerini karşılaştırmak için bağımsız örneklem t testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

3.4.Tablo 4. Üstün Yetenekli ve Normal Öğrencilerin Sosyal Güven ve Memnuniyet Düzeylerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T Testi Değerleri

Öğrenci	N	Ort.	Ss	t	p
Normal	200	29.35	7.89		
Üstün Yetenekliler	200	32.55	7.32	5.32	.000

*p<.01

Tablo 4 incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin sosyal güven ve memnuniyet puan ortalamaları ($\bar{X}=32.55$) normal öğrencilerin sosyal güven ve memnuniyet puan ortalamalarından ($\bar{X}=29.35$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($t=5.32$, $p<.00$). Bir başka ifade ile üstün yetenekli öğrenciler yaşadığı topluma daha fazla güvenip; toplumdan daha fazla memnun olduğu söylenebilir.

3.5.Korelasyon Bulgusu

Üstün yetenekli çocuklarda insani değerler alt boyutları ile duyarlı sevgi arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek için Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

3.5.1.Tablo 5. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Duyarlı Sevgi İle Sosyal Güven ve Memnuniyet Değişkenleri Arasındaki Pearson Momentler Çarpımı Bağlantı Sonuçları

Değişkenler	DS	SGM	\bar{X}	Ss	Cronbach α
1. Duyarlı sevgi	-	.31**	101.11	21.80	.94
2. Sosyal güven ve memnuniyet		-	32.55	7.32	.86

*p<.01

Yukarıdaki Pearson korelasyon matrisinde görüleceği üzere her iki değişken arasında pozitif ve $p<.001$ eşliğinde anlamlı korelasyonlar mevcuttur. Buna göre, sosyal güven ve memnuniyetle ile duyarlı sevgi arasında korelasyon .31 olarak görülmektedir. Genel olarak aradaki bağlantının istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ve orta düzeyde olduğu söylenebilir (Cohen, 1988).

Öğrencilerin üstün yetenekli olup olmaması kontrol edilerek kısmi korelasyon katsayısı hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

3.5.2.Tablo 6. Duyarlı Sevgi İle Sosyal Güven ve Memnuniyet Değişkenleri Arasındaki Kısmi Korelasyon Sonuçları

Kontrol değişkeni	Değişkenler	DS	SGM
Üstün yetenekli olup olmama	1. Duyarlı sevgi	-	.21**
	2. Sosyal güven ve memnuniyet		-

*p<.01

Tablo 6'da görüldüğü üzere öğrencilerin üstün yetenekli olup olmaması kontrol edildiğinde kısmi korelasyon katsayısı $r=.21$ olarak çıkmıştır. Bir başka ifadeyle üstün yetenekli olma duyarlı sevgi ile sosyal güven ve memnuniyet arasındaki ilişkiyi arttırdığı söylenebilir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada üstün yetenekli öğrenciler ile normal öğrencilerin duyarlı sevgi ile sosyal güven ve memnuniyet düzeyini karşılaştırmak amaçlanmıştır. Bu amaçla üç alt hipotez oluşturulmuştur. Birinci hipoteze göre üstün yetenekli öğrencilerin duyarlı sevgi puanı daha yüksek çıkması beklenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda üstün yeteneklilerin duyarlı sevgi puanları normal öğrencilerin puanlarından istatistiksel olarak daha yüksek çıkmıştır. Grandell (2016) öz-duyarlılığın (self-compassion) üstün yetenekli öğrencilerin karakteristik bir göstergesi olduğunu iddia etmiştir. Cetinkaya ve Kıncal (2015) yaptıkları bir çalışmada üstün yetenekli öğrencilerin duyarlı sevgi düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Topçu (2015), sevgi, anlayış, hoşgörü, paylaşımcı ve iyi insan olmanın üstün yetenekli öğrencilerin için yaşama yön veren öncelikli değerler olduğunu gözlemiştir. Diğer bir araştırmada Kurnaz, Çiftci ve Karapazar (2013), üstün yetenekli öğrencilerin şefkat, doğayı sevme, dostluk, merhamet ve bağışlama duygusunun güçlü olduğu sonucuna varmıştır. Nitekim ilgili alandaki birçok araştırmacı (Gökdere ve Çepni, 2004; Mendaglio, 2002; Piechowski, 1997; Silverman, 1993) bahsedilen değerlerin üstün yetenekli öğrencilerin kişisel özelliklerinden olduğunu kabul eder. Kitano (1990), Lovecky (1990; 1992) üstün yetenekli çocukların sosyal-duygusal özelliklerini sıralarken yüksek düzeyde duyarlı ve hassas olduklarını vurgulamışlardır. Galbraith (1985) 400 üstün yetenekli öğrencinin dâhil olduğu araştırmasında, öğrencilerin % 80'nin akranları ile kıyaslandığında dünyada yaşanan olaylar ve problemlere daha büyük ilgi gösterdiği ve endişe duyduklarını gözlemiştir. Bu çocukların ilgi duydukları problemlere bakıldığında dünyada açlık ve sefalet içinde olan insanlar, nükleer savaşlar ve olumsuz sonuçları, çevre kirliliği, tabiatın yok olması ve uluslararası ilişkiler önde gelmektedir. Üstün yetenekli bireyler, yaşadıkları dönemin ötesinde bir derinlik ve yaklaşımla siyaset, din, savaş ve çevre kirliliği gibi sorunlarla yakından ilgilenebilirler (Farrall & Henderson, 2015). Erken yaşlarda başlayan bu duyarlılık, birçok üstün yetenekli çocukta gözlenir. İnsanlar ve diğer canlılar, onlar için çok önemlidir. Zorda olan insanların sorunlarını çözmek, acı ve ıstıraplarını hafifletmek isterler. Bunun için de ileri düzeyde empati kurma ve eyleme geçme yeteneğine sahiptirler (Lovecky, 1997). Bu ifade ve bulgulardan hareketle çalışmanın ilk hipotezinin doğrulandığı söylenebilir.

İkinci hipoteze göre üstün yetenekli öğrencilerin sosyal güven ve memnuniyet puanı daha yüksek çıkması beklenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda üstün yeteneklilerin sosyal güven ve memnuniyet puanları normal öğrencilerin puanlarından istatistiksel olarak daha yüksek çıkmıştır. Kanlı (2011) üstün yetenekli olmanın, bu bireylerde sosyal-duygusal problemler yaşamasında etkili bir neden olmadığını savunmuştur. Sosyal güven ve memnuniyet çevre kaynaklı oluşan bir duygudur. Diğer bir ifadeyle bireyler çevrelerinden aldıkları geri dönütlerle bu duyguyu hissedebilir (Sarıçam, 2016). Birey çevresindekilerden baskı, kural, sınırlama hisseder ise sosyal güven ve memnuniyet duygusu azalacaktır. Hatta bu durum üstün yetenekli çocuklarda sosyal kaynaklı mükemmeliyetçiliğe neden olmaktadır (Leana-Taşcılar ve diğ., 2014). LoCicero ve Ashby (2000) çalışmalarında üstün yetenekli öğrencilerin uyumlu mükemmeliyetçilik puanlarının normal yaşlılarından daha yüksek olduğu gözlemlerken uyumsuz mükemmeliyetçilik puanlarının ise daha düşük olduğunu tespit etmişlerdir. Bir başka anlatımla üstün yetenekli öğrencilerin uyumlu mükemmeliyetçi olması kendilerinin başarıya ulaşmak için kullandığı bir kişilik özelliği olup, başkalarıyla ilgili standartlara karışmazlar. Böylece çevresiyle ilgili memnun edici ilişkiler gerçekleştirirler. Dolayısıyla yukarıdaki çalışma bulguları, mevcut araştırmanın bulgusunu desteklemektedir. Bundan dolayı araştırmanın ikinci hipotezinin doğrulandığı söylenebilir.

Üçüncü hipoteze göre üstün yetenekli öğrencilerde duyarlı sevgi ile sosyal güven ve memnuniyet arasında pozitif bir ilişki çıkması beklenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda üstün

yetenekli öğrencilerde duyarlı sevgi düzeyi arttıkça sosyal güven ve memnuniyet düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. Kelly ve Dupasquier (2016) yapmış oldukları çalışmada sosyal güven ile algılanan duyarlılık ve öz-duyarlılık arasında pozitif ilişkiler bulmuşlardır. Kıyaslama kaynaklı oluşan olumsuz mükemmelliyetçilikleri yüzünden üstün yetenekli öğrenciler sosyal dışlanmaya maruz kalabilir (Neihart, 1999), dolayısıyla bu durum onların sosyal uyum ve doyumunu olumsuz etkileyebilir. Duyarlı sevgi duygusu yüksek olan bireyler her insanın hata yapabileceği ve kimsenin mükemmel olmadığı düşüncesiyle başkalarıyla sevecen ve samimi bir şekilde etkileşime girebilir (Pommier, 2011). Yüksek öz-duyarlılık ve affetme özelliğine sahip bireylerin genel mutluluk düzeyleri de yüksektir ve bu bireyler daha az psikolojik sorun yaşamaktadırlar (Asıcı ve Karaca, 2014). Uysal (2014) ise iyilik hali arttıkça sosyal güven ve memnuniyetin de arttığını belirtmiştir. İlgili alanda gerçekleştirilen bu çalışmalar, mevcut araştırmanın bulgusuyla paralellik göstermektedir, dolayısıyla çalışmanın son hipotezinin de doğrulandığı söylenebilir.

Sonuç olarak, araştırmanın 3 hipotezinin de doğrulanmasına dayanarak ilişkisel tarama modeli ile tasarlanmış bu çalışmada, üstün yetenekli öğrencilerde duyarlı sevgi ile sosyal güven ve memnuniyet duygusunun normal akranlarından daha yüksek olduğu, üstün yetenekli öğrencilerde duyarlı sevgi ile sosyal güven ve memnuniyet duygusu arasında pozitif bir ilişki olduğu, son olarak üstün yetenekli öğrencilerin kendilerini sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin normal akranlarına göre yüksek çıkmasının duyarlı sevgiden kaynaklanabileceği tespit edilmiştir. Üstün yetenekli öğrenciler normal akranları içinde yetenek ve özelliklerinden dolayı aykırı kişiler olarak görülürler, bundan dolayı sosyal dışlanma riski ile karşı karşıyadırlar. Bu riske karşı üstün yetenekli öğrencilerin sosyal güven düzeylerinin düşük çıkması beklenen bir durumdur (Özbey, 2016). Fakat durumun aksine sosyal güven ve memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu gözlenmiştir. Çalışmada bu farklılığın nedeni duyarlı sevgi değişkeni ile açıklanmaya çalışılmıştır. Fakat öğrenciler ya da öğrencilerin zeka puanları katogerilere ayrılıp, duyarlı sevgi puanı kontrol edilerek sosyal güven ve memnuniyet puanlarının karşılaştırılması kovaryans analizi ile test edililirse iddianın doğrulanması daha muhtemel olacaktır.

Üstün yetenekli çocuklarda merhamet duygusu potansiyel olarak normal akranlarına nazaran daha güçlü düzeyde vardır (Silverman ve Ellsworth, 1981), sosyal uyum ve yaşam uyum becerileri daha yüksektir (Neihart,1999). Fakat üstün yetenekli çocuklar bu bağlamda desteklenmez ise misilleme yapabilme kapasitesi normal akranlarına göre daha ileri olduğu iddia edildiğinden (Sarıçam ve Çetinkaya, 2018); intikam duygusuyla birleşerek saldırganlık ve zorbalık davranışlarının ortaya çıkma riski daha fazladır (Oğurlu & Sarıçam, 2018; Sarıçam ve Çetinkaya, 2018). Üstün yetenekli ve zekalı çocuklardaki bu risk normal akranlarında da vardır. Fakat risk ortadan kalkıp olumsuz davranış meydana geldiğinde gerek bireysel gerekse toplumsal boyutlarda yıkıcı etkileri üstün yetenekli ve zekalı çocuklar için daha fazladır. Dolayısıyla üstün yetenekli öğrencilere sunulan akademik beceriler, yetenek geliştirme vb desteklerinin yanı sıra BİLSEM’lerde sosyal duygusal ihtiyaçlarına yönelik imkan ve hizmetler arttırılmalıdır. Benzer bir öneri normal gelişim gösteren çocuklar için de yapılabilir. Fakat Sarıçam, Adam Karduz, Özbey ve Çelik’in (2017) çalışmalarında vurguladığı gibi BİLSEM’ler sadece akademik bilgi ve beceri depolama kurumları değildir ya da bu kurumlara devam eden öğrenciler de süper mekanik robotlar değildir. Sosyal duygusal ihtiyaçlarına yönelik eğitimler verilirken çalışma bulgusunda vurgulanan risk göz önüne tutulmalıdır.

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin akranları ve toplum tarafından etiketlenme ve buna bağlı olarak ostrasizm (psiko-sosyal dışlanma) olasılığı yüksek olduğundan (Oğurlu, 2015), ayrıca daha kırılğan ve alingan olduklarından dolayı (Özbey, Sarıçam, & Adam Karduz, 2018; Schwean vd., 2006) sosyal güven duygusu ve sosyal memnuniyet için sosyal

desteğin önem derecesi büyüktür. Bu bağlamda üstün yeteneklilerin normal okullarda ve BİLSEM’lerde öğretmenleri ile iyi iletişim kurabilmeleri, fikirlerinin dikkate alındığını hissetmeleri sosyal ve duygusal gelişimlerini etkileyecektir. Özbey, Sarıçam ve Adam Karduz’a (2018) göre üstün zekâlı ve yetenekli topluluk hissi arttıkça toplumsal değerlere bağlılık artacaktır.

Bu çalışmanın en büyük sınırlılıklarından biri ortaokul 8. sınıf öğrencileriyle ve birkaç okulda yapılmış olmasıdır. Farklı bölgelerdeki okullar ve öğrenim düzeyindeki öğrenciler dahil edilerek daha büyük örneklemeleri kapsayacak şekilde yapılması bulguların genelleştirilebilir olması bağlamında önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, S., & Deniz, M. E. (2016). Merhamet Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1), 50-61.
- Akın, A., & Eker, H. (2012). Duyarlı Sevgi Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 2012, 75-85
- Akın, A., Uysal, R., & Çitemel, N. (2013). Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 34-40.
- Asıcı, E., & Karaca, R. (2014). Öğretmen adaylarında affetme özelliği ve özduyarlılık. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 27, 489-505. Doi: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2428>
- Bodhi, B. (2005). *In the Buddha's words: An anthology of discourses from the pali canon*. Boston: Wisdom Publications.
- Bodian, S. (2006). *Meditation for dummies*. Indiana: Wiley Publishing Inc.
- Büyükköztürk, S., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, S., & Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri (19. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cetinkaya, C., & Kınca, R. Y. (2015). Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların demokrasi eğitimi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 3(1), 1-22.
- Clark, B. (2002). *Growing up gifted. Developing the potential of children at home and at*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Dabrowski, K. (1979/1994). The heroism of sensitivity. (E. Hyzy-Strzelecka, Trans.). *Advanced Development*, 6, 87-92.
- Demirci Seyrek, Ö., Ersanlı, K., & Tuğç, T. (2016). Duyarlılık Ölçeği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(56), 284-294.
- Dost, M. T. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22), 132-143.
- Farrall, J., & Henderson, L. (2015). Supporting your gifted and talented child's achievement and well-being: A resource for parents. *ASSA & Flinders University*.
- Fehr, E., & Fischbacher, U. (2004). Third-party punishment and social norms. *Evolution and human behavior*, 25(2), 63-87. [https://doi.org/10.1016/S1090-5138\(04\)00005-4](https://doi.org/10.1016/S1090-5138(04)00005-4)
- Fromm, E. (2004). *Sevme sanatı*. İzmir: İlyas İsmir Yayınevi.
- Galbraith, J. (1985). The eight great gripes of gifted kids: responding to special needs. *Roepers Review*, 8(1), 15-18. <http://dx.doi.org/10.1080/02783198509552920>
- Gallagher, S. A. (1985). A comparison of the concept of overexcitabilities with measures of creativity and school achievement in sixth-grade students. *Roepers Review*, 8(2), 115-119. <http://dx.doi.org/10.1080/02783198509552950>
- Gallagher, J. J. (2003). Issues and challenges in the education of gifted students. *Handbook of gifted education*, 3, 11-23.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple study guide and reference, 17.0 update, (10a ed.)*. Boston: Pearson Education.
- George, R., & Shari, B. (2012). Role of emotional intelligence on stress and coping of gifted adolescents. *International Journal of Physical and Social Sciences*, 2(9), 524-538.
- Gökdere, M. ve Çepni, S. (2003). Üstün yetenekli çocuklara verilen değerler eğitiminde öğretmenin rolü. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (2), 93-107.
- Gross, M. U. M. (1999) *From "the saddest sound" to the D Major chord: The gift of accelerated progression*. Keynote address presented at the 3rd Biennial Australasian International Conference on the Education of Gifted Students, Sunday, 15 August, 1999, Melbourne, Australia.
- Gibbons, D. E. (2004). Friendship and advice networks in the context of changing professional values. *Administrative Science Quarterly*, 49(2), 238-262. <http://www.jstor.org/stable/4131473>
- Gilbert, P. (2010). *The compassionate mind*. London: Constable Robinson and USA: New Harbinger
- Gilbert, P. (2005). *Compassion: Conceptualizations research and*. London, England: Brunner-Routledge.
- Gilbert, P., McEwan, K., Mitra, R., Richter, A., Franks, L., & Mills, A. (2009). An exploration of different types of positive affect in students and patients with bipolar disorder. *Clinical Neuropsychiatry*, 6(4), 135-143.
- Goetz, J. L., Keltner, D., & Simon-Thomas, E. (2010). Compassion: an evolutionary analysis and empirical review. *Psychological bulletin*, 136(3), 351-374. doi: 10.1037/a0018807
- Grandell, R. (2016). Self-compassion and giftedness. Available at: <http://intergifted.com/wp-content/uploads/2016/03/Self-Compassion-and-Giftedness-Handout-1.pdf>

- Hatfield, E., Rapson, R. L., & Martel, L. D. (2007). Passionate love and sexual desire. In S. Kitayama, & D. Cohen (Eds), *Handbook of cultural psychology*. New York: Guildfod Press.
- Kanlı, E. (2011). Üstün zekâli ve normal ergenlerin mükemmeliyetçilik, depresyon ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*(33), 103-121.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar-ilkeler-teknikler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kelly, A. C., & Dupasquier, J. (2016). Social safeness mediates the relationship between recalled parental warmth and the capacity for self-compassion and receiving compassion. *Personality and Individual Differences*, 89, 157-161. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2015.10.017>
- Kitano, M. K. (1990). Intellectual abilities and psychological intensities in young children: Implications for the gifted. *Roeper Review*, 13(1), 5-10. <http://dx.doi.org/10.1080/02783199009553296>
- Kula, S., & Çakar, B. (2015). Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi bağlamında toplumda bireylerin güvenlik algısı ve yaşam. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6(2), 191-210.
- Kurnaz, A., Çiftci, Ü., & Karapazar, H. (2013). Üstün zekâli ve yetenekli öğrencilerin değer algılarının betimsel bir analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 185-225.
- Leana-Taşcılar, M. Z., Özyaprak, M., Gücyeter, Ş., Kanlı, E., Camcı-Erdoğan, S. (2014). Üstün zekâli ve yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçiliğin değerlendirilmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11-1(21), 31-45.
- LoCicero, K. A., & Ashby, J. S. (2000). Multidimensional perfectionism in middle school age gifted students: A comparison to peers from the general cohort. *Roeper Review*, 22(3), 182-185. <http://dx.doi.org/10.1080/02783190009554030>
- Lovecky, D. V. (1997). Identity development in gifted children: Moral sensitivity. *Roeper Review*, 20(2), 90–94. <http://dx.doi.org/10.1080/02783199709553862>
- Lovecky, D. V. (1992). Exploring social and emotional aspects of giftedness in children. *Roeper Review*, 15(1), 18-25. <http://dx.doi.org/10.1080/02783199209553451>
- Lovecky, D.V. (1990). Psychotherapy with gifted children. In P.A. Keller, & S.R. Heyman (Eds.), *Innovations in clinical practice: A source book* (Vol. 9) (pp. 119- 130). Sarasota, FL: Professional Resource Exchange, Inc.
- Loye, D. (1990). Moral sensitivity and the evolution of higher mind. *World Futures: The Journal of General Evolution*, 30(1-2), 41-52. <http://dx.doi.org/10.1080/02604027.1990.9972195>
- Makransky, J. (2012). Compassion in Buddhist psychology. In C. K. Germer, & R. D. Siegel (Eds), *Wisdom and compassion in psychotherapy: Deepening mindfulness in clinical practice*. NY: The Guilford Press.
- Mendaglio, S. (2002). Dabrowski's theory of positive disintegration: Some implications for teachers of gifted students. *AGATE-EDMONTON-*, 15(2), 14-22.
- Neff, K. (2003). Self-Compassion: An Alternative Conceptualization of a Healthy Attitude Toward Oneself. *Self and Identity*, 2(2), 85–101. [doi:10.1080/15298860309032](http://dx.doi.org/10.1080/15298860309032)
- Neihart, M. (1999). The impact of giftedness on psychological well-being: What does the empirical literature say? *Roeper Review*, 22(1), 10-17. <http://dx.doi.org/10.1080/02783199909553991>
- Neihart, M., Reis, S., Robinson, N. M., & Moon, S. M. (2002). *The social and emotional development of gifted children: What do we know?* Waco, Texas: Prufrock Press, Inc.
- Ogurlu, U. (2015). Ostracism among gifted adolescents: A preliminary study in Turkey. *Educational Process: International Journal*, 4 (1-2), 18-30. Doi: 10.12973/edupij.2015.412.2
- Oğurlu, Z., & Sarıçam, H. (2018). Bullying, forgiveness and submissive behaviors in gifted students. *Journal of Child and Family Studies*, 27(9), 2833-2843. Doi: 10.1007/s10826-018-1138-9
- Omoto, A., Malsch, A., & Baraza, J. (2009). Compassionate acst: Motivations for and correlates of volunteerism among older adults. In B. Fehr, S. Sprecher, & L. Underwood (Eds), *The science of compassionate love: Theory, research, and applications* (pp. 257-288). Malden M.A.: Blackwell Publishing.
- Özbey, A. (2016). *Üstün zekâ/yetenekli ve normal öğrencilerde insani değerler, duyarlı sevgi, sosyal güven ve memnuniyet düzeylerinin karşılaştırılması*. Doktora tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.
- Özbey, A., & Sarıçam, H. (2015, Kasım). Üstün yetenekli öğrenciler ve normal öğrencilerde insani değerler ve duyarlı sevgi. 2. Uluslararası Katılımlı Değerler Eğitimi Kongresi 5-7 Kasım 2015, Kırıkkale, Türkiye.
- Özbey, A., & Sarıçam, H. (2016). Human Values and compassionate love in highly gifted students and normal student. *Educational Process: International Journal*, 5(2), 215-227. Doi: 10.12973/edupij.2016.52.3
- Özbey, A., Sarıçam, H., & Karduz Adam, F. F. (2018). The examination of emotional intelligence, sense of community, perception of social values in gifted and talented students. *Journal of Educational Sciences and Psychology*, 8(2), 64-79.
- Özcan, B., & Zeren, F. (2013). Sosyal güven ve ekonomik kalkınma, avrupa ülkeleri üzerine mekânsal ekonometri analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(1), 7-36.
- Piechowski, M. M., & Colangelo, N. (1984). Developmental potential of the gifted. *Gifted Child Quarterly*, 28(2), 80-88. <https://doi.org/10.1177/001698628402800207>
- Piechowski, M. M. (1997). Emotional giftedness: The measure of intrapersonal intelligence. *Handbook of gifted education*, 2, 366-381.
- Pommier, E. A. (2011). The compassion scale. Dissertation Abstracts International Section A. *Humanities and Social Sciences*, 72, 1174.
- Post, S. G. (2010). Humanism, posthumanism, and compassionate love. *Technology in Society*, 21(1), 35-39. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2009.12.007>
- Post, S. G., Underwood, L. G., Schloss, J. P., & Hurlbut, W. B. (2002). *Altruism and altruistic love: Science, philosophy, and religion in dialogue*. New York: Oxford University Press.
- Rinpoche, L. Z. (2006). *The joy of compassion*. Boston: Lama Yeshe Wisdom Archive.
- Roepel, A. (1982). How the gifted cope with their emotions. *Roeper review*, 5(2), 21-24. <http://dx.doi.org/10.1080/02783198209552672>
- Roepel, A. (1990). *Educating children for life: The modern learning community*. Monroe, NY: Trillium.

- Sarıçam, H. (2016). The mediator role of social safeness and pleasure in relation between mobbing and meaning of work in academicians. *Education and Science*, 41 (184), 349-361.
- Sarıçam, H., Adam Karduz, F. F., Özbey, A., & Çelik, Z. (2017). Üstün zekâlı/yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin karşılaştırılması. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 461-485.
- Sarıçam, H., & Çetinkaya, Ç. (2018). Exploring revenge as a mediator between bullying and victimization in gifted students. *Current Issues in Personality Psychology*, 6(2), 102-111. Doi: 10.5114/cipp.2018.72267
- Schwean, V. L., Saklofske, D., Widdifield-Konkin, L., Parker, J. D., & Kloosterman, P. (2006). Emotional intelligence and gifted children. *Sensoria: A Journal of Mind, Brain & Culture*, 2(2), 30-37.
- Silverman, L. K. (1994). The moral sensitivity of gifted children and the evolution of society. *Roeper Review*, 17(2), 110-116. <http://dx.doi.org/10.1080/02783199409553636>
- Silverman, L. K. (1993). *Counseling the gifted and talented*. Love Publishing Co., 1777 South Bellaire St., Denver, CO 80222.
- Silverman, L. K., & Ellsworth, B. (1981). The theory of positive disintegration and its implications for giftedness. In N. Duda (Ed.) *Theory of Positive Disintegration: Proceedings of the third international conference*. Miami, FL: University of Miami School of Medicine. (Available from author at 29333 Spruce Canyon Drive, Golden, CO 80403.)
- Smith, T. W. (2009). Loving and caring in the United States: Trends and correlates of empathy, altruism, and related constructs. In B. Fehr, S. Sprecher, & L. G. Underwood (Eds), *The science of compassionate love: Theory, research, and applications* (pp. 79-119). Malden MA.: Blackwell Publishing .
- Sprecher, S., & Fehr, B. (2005). Compassionate love for close others and humanity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(5), 629–651. <https://doi.org/10.1177/0265407505056439>
- Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Worrell, F. C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological science in the public interest*, 12(1), 3-54.
- Topçu, S. (2015). Üstün zekâlı öğrencilerin değer kavramına yönelik algıları: Elazığ Bilim Ve Sanat Merkezi örneği. *Electronic Turkish Studies*, 10(11), 1449-1470. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8436>
- Underwood, L. G. (2002). The human experience of compassionate love: Conceptual mapping and data from selected studies. In S. G. Post, L. G. Underwood, J. P. Schloss, & W. B. Hurlbut (Eds), *Altruism & altruistic love: Science, philosophy, & religion in dialogue* (pp. 72-88). New York, NY, US: Oxford University Press.
- Underwood, L. G. (2009). Compassionate love: A framework for research." *The science of compassionate love: Theory, research, and applications*. In S. S. B. Fehr (Ed), *The science of compassionate love: Theory, research, and applications* (pp. 3-25). Malden MA.: Blackwell Publishing.
- Uysal, R. (2014). The predictive roles of social safeness and flourishing on problematic Facebook use. *South African Journal of Psychology*, 45(2), 182-193. <https://doi.org/10.1177/0081246314560010>
- Weng, H. Y., Fox, A. S., Shackman, A. J., Stodola, D. E., Caldwell, J. Z., Olson, M. C., et al. (2013). Compassion training alters altruism and neural responses to suffering. *Psychological Science*, 24(7), 1171-1180. [doi: 10.1177/0956797612469537](doi:10.1177/0956797612469537)